

Veterinaire en humane artsen samen sterk in Kennisnetwerk Zoönosen Midden-Nederland

# Impact zoönosen niet onderschatten

In iedere regio zouden huisartsen en dierenartsen elkaar geregeld moeten opzoeken om hun kennis uit te wisselen over zoönosen. Dat zegt Ans van Lier, arts bij GGD Midden-Nederland en een van de initiatiefnemers van het Kennisnetwerk Zoönosen in de provincie Utrecht. Momenteel zijn ziekenhuizen en verpleeginstellingen veel geld en tijd kwijt aan de beheersing van met name antibioticumresistenties.

GEESJE ROTGERS

In de uiterwaarden van de rivier de Lek loopt een koppel van zo'n twintig schapen rustig te grazen. De Kerry Hills met hun zwartomrande ogen en de vier shetlander-schapen behoren toe aan Ans van Lier. Van Lier is een van de trek- kers van het Kennisnetwerk Zoönosen Midden-Nederland. Doordat Van Lier zelf ook veehouder is – zij het van 'hobby- formaat' – heeft zij naar eigen zeggen meer oog gekregen voor de veterinaire kant van zoönosen. "Als schapenhouder doe ik mee aan alle diergezondheidsprogramma's. Dat is niet alleen goed voor de gezondheid van de dieren, maar ook voor de gezondheid van de mens."

De schapen zijn echter 'bijzaak', in het dagelijkse leven is Van Lier vooral arts 'maatschappij en gezondheid' bij de GGD Midden-Nederland. Haar aandachtsgebied is de infectieziektenbestrijding. Sinds kort is zij zeer actief voor het onlangs opgerichte Kennisnetwerk Zoönosen in Midden-Nederland. Binnen dit kennisnetwerk werken artsen en dierenartsen nauw samen (zie kader voor deelnemers, pag. 14). In de provincie Noord-Brabant werd al eerder een dergelijk kennisnetwerk opgericht.

## Veearts en huisarts verbinden

"Met het kennisnetwerk willen wij in de eerste plaats alle kennis over zoönosen bundelen en deze via scholing uitdragen aan alle professionele belanghebbenden", vertelt Van Lier. "En in de tweede plaats streven we ernaar dat dierenartsen en artsen in de regio elkaar kennen en elkaar goed weten te vinden, zeker in tijden van crisis." Volgens Van Lier hebben de meeste dierenartsen zoönosen goed in beeld. "Dierenartsen zien het vaak wel als een boer of een gezinslid een zoönose heeft opgelopen. Dierenartsen adviseren de persoon dan naar de huisarts te gaan. Meer

gebeurt er vervolgens niet. De dierenarts en huisarts hebben geen contact over het ziektegeval. Daarbij zijn veel huisartsen niet gewend om een link te leggen met dieren. Ik ben al blij wanneer een huisarts vraagt naar diercontacten en dit meeneemt in zijn diagnosestelling." Wanneer dieren- artsen en huisartsen in alle regio's in Nederland kennis en signalen uitwisselen, dan zouden zoönosen adequater aange- pakt kunnen worden. De regionale GGD zou het initiatief tot samenwerking kunnen nemen, meent Van Lier.

## Impact van zoönosen

Van Lier vindt dat de impact van zoönosen op de maatschappij niet onderschat mag worden. "Wij zien de laatste tijd de ene na de andere dierziekte langskomen. Ik werk sinds 1992 bij de GGD en heb door de jaren heen humane besmettingen gezien met aviaire influenza en bij Q-koorts liep het aantal humane besmettingen volledig uit de hand. Vergeet ook besmettingen met methicilline resistente *Staphylococcus aureus* (MRSA), de extended spectrum bèta lactamase producerende gram nega- tieve bacteriën (ESBL's), de *E. coli* 157 (hamburgerziekte), salmonellose en cam- pylobacter. Naast voortdurende voedsel- infecties is er bij tijd en wijle een uitbraak van een zoönose. Gelukkig is er inmiddels maandelijks een landelijk signalerings- overleg zoönosen, waar zowel dierenartsen als humane artsen aanschuiven. Dit over- leg moet ervoor zorgen dat kennis wordt

## Zoönosen, wat zijn dat?

Een zoönose is een infectieziekte die kan worden overgedragen van dieren op men- sen, veelal met consequenties voor de volksgezondheid. Binnen het Kennisnetwerk Zoönosen hebben niet alleen uitbraken van zoönosen zoals Q-koorts en aviaire influenza de aandacht, maar ook de discussies rondom antibioticumresistenties (MRSA's en ESBL's).

GGD-arts Ans van Lier houdt zelf ook vee.

FOTO: GEESJE ROTGERS

uitgewisseld en de bestrijding van zoönosen bij mens en dier op elkaar worden afgestemd. Zo kan worden voorkomen dat infecties uit de hand lopen, zoals met Q-koorts gebeurde.

De GGD'en krijgen momenteel veel vragen van zorginstellingen over de handelwijze bij patiënten die besmet zijn met zeer resistente micro-organismen, zoals ESBL's. Doorgaans geeft zo'n besmetting geen ziekteproblemen, maar veel geld kost het wel. Ziekenhuizen en verpleeghuizen doen er namelijk alles aan om verspreiding binnen hun muren te voorkomen. Dat betekent: isolatie van patiënten, beschermende maatregelen voor het ziekenhuispersoneel, frequente bemonstering van patiënten en materialen. Van Lier vindt het moeilijk om in te schatten hoeveel geld ziekenhuizen kwijt zijn aan de huidige resistentieproblematiek. Volgens Jan Jelrik Oosterheert, internist-infectioloog bij het Universitair Medisch Centrum Utrecht, zijn de ESBL's momenteel een groot probleem voor ziekenhuizen. "De prevalentie van ESBL-dragers in ziekenhuizen in Nederland is ongeveer 5 procent, in 2012. Voor een ziekenhuis als het UMCU betekent dat, met ongeveer 35.000 opnames per jaar, dat er bij 1.750 patiënten aanvullende maatregelen moeten worden genomen, zoals verpleging met schort, handschoenen, eenpersoonskamer en andere, veelal duurder antibiotica bij een infectie."

Van Lier zegt ook veel vragen te krijgen van gemeenten. Zij willen weten hij zij moeten omgaan met veehouderijen binnen hun gemeente met het oog op de volksgezondheid. "Ik ben lid van de werkgroep Intensieve Veehouderij en Gezondheid van de

wordt dit advies veelvuldig genegeerd. Een tweede advies: laat bedrijfskleding op het bedrijf en neem die niet mee naar huis om te wassen. In de Q-koortsperiode bleken huisgenoten de infectie te hebben opgelopen via stof uit overalls. Advies drie: laat

## Dierhouders moeten zich bewust zijn van de risico's op zoönosen

GGD'en en binnen deze werkgroep schatten we naast de infectieziekerisico's de risico's in van onder andere de uitstoot van fijnstof, geur en geluid."

### Aanpak zoönosen

De veehouder heeft de plicht ervoor te zorgen dat niemand ziek wordt van zijn dieren. Dat geldt vooral ten aanzien van personeel en bezoekers. "Preventie begint bij een goede hygiëne", benadrukt Van Lier. Hier valt nog veel te verbeteren. Het RIVM werkt momenteel aan een hygiëncode voor veehouders, deze zal binnenkort beschikbaar komen. Enkele belangrijke hygiëneadviezen wil Van Lier wel alvast geven: "Was je handen als je met dieren in contact bent geweest. Dit is zo'n bekend gegeven, dat het eigenlijk niet nodig zou moeten zijn die op te schrijven. Helaas

kwetsbare groepen niet in de stal. Dit betreffen jonge kinderen, oude mensen, zwangere vrouwen en mensen met een verminderde werking van het immuunsysteem."

Van Lier vindt dat dierhouders zich veel bewuster moeten worden van de risico's op zoönosen. "Recent las ik een reportage over een schapenhouder die een camping was begonnen. Het loslopende schaap op de camping kreeg veel waardering van de gasten. Is dat leuk zo'n loslopend schaap? Nee! Zo'n dier keutelt waar kinderen spelen en vormt een risico. Dat geldt ook voor het uitschenken van rauwe melk aan de schoolklas die op bedrijfsbezoek komt. Bedrijven met een publieksfunctie moeten extra oppassen."

### Adviezen voor zoönosenpreventie

1. Met name de resistente bacteriën zijn een groot probleem voor de humane gezondheidszorg. Veehouder en dierenarts doen er goed aan samen een hygiëne- en gezondheidsprotocol op te stellen, met daarin veel aandacht voor het gebruik van bedrijfskleding, het wassen van de kleding, de persoonlijke bescherming tegen het risico op zoönosen.
2. Het liefst ziet Van Lier dat ieder veehouderijbedrijf een keurmerk heeft op het gebied van zoönosen. Nu is dat zelfs niet verplicht voor boerderijen met een publieke functie, zoals zorgboerderijen en kinderboerderijen. De GD geeft zo'n keurmerk af.
3. Wees je bewust van de risico's die je personeel, je bedrijfsbezoekers en jezelf lopen. Overleg met de dierenarts.
4. Dierenartsen zouden er goed aan doen de GGD in hun regio te informeren wanneer zij het vermoeden hebben van een zoönose bij een dierhouder.
5. Dierenartsen en huisartsen zouden er goed aan doen periodiek kennis uit wisselen over zoönosen in de regio (liefst gecoördineerd vanuit de regionale GGD).

### Deelnemers Kennisnetwerk Zoönosen

In het Kennisnetwerk Zoönosen Midden-Nederland werken de volgende organisaties samen:

#### Vanuit de volksgezondheid

- UMC Utrecht
- Veiligheidsregio Utrecht
- GG&GD Utrecht
- GGD Midden-Nederland
- Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit
- RIVM

#### Vanuit de diergezondheid

- Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde
- Universiteit Utrecht, faculteit Diergeneeskunde
- NVWA
- GD

Meer informatie en contact: [www.vandieropmens.nl](http://www.vandieropmens.nl).